

Posudek oponenta bakalářské práce
„Opilý koráb J. A. Rimbauda v českém překladu“
předložené v roce 2016

Školitel: doc. PhDr. Aleš Pohorský, CSc.

Oponent: Mgr. Vojtěch Šarše

Cílem předložené bakalářské práce je porovnání českých překladů jedné z nejznámějších básní francouzského prokletého básníka J. A. Rimbauda *Le bateau ivre* (Opilý koráb). Jedná se o překlady Neumanna, Čapka, Kadlece, Nezvala, Hrubína, Bablera a Francla. Kolegyně si pokládá zásadní překladatelskou otázku: „do jaké míry má zachování formální stránky básně vliv na ztrátu obsahu a barvitosti jednotlivých básnických obrazů [...]“. Autorka hledá odpověď ve výkladu básně, který porovnává s jednotlivými existujícími překlady. Pracuje také se svým vlastním překladem.

Považuji za nutné vyzdvihnout odvalu kolegyně, že si vybrala toto téma, neboť se jedná o báseň, o kterou se zajímalo již mnoho odborníků, básníků a literárních kritiků, a na kterou bylo napsáno již mnoho akademických i neakademických prací. Zajímavá je také forma práce: každé strofe básně je věnována samotná podkapitola, ve které se autorka snaží vyložit obsah básnického obrazu. Oceňuji porovnání některých veršů básně s pozdější Rimbaudovou tvorbou či s poezií Victora Huga (tato srovnání, možná nejzajímavější části práce, by si jistě zasloužily mnohem větší pozornost).

Samotná interpretace jednotlivých strof je místy velmi dobrá. Autorka jednoduchým způsobem poměrně věcně vysvětluje jednotlivé básnické obraty. Větší část výkladu básně je však velmi neakademická, a jelikož se jedná o práci, která je předložena za účelem získání akademického titulu, autorka se měla takovýmto pasáží vyhnout. Jedná se o tato povrchní prohlášení:

- „Ve většině případů se překladatelé soustředují především na dodržení rýmu, kterému pak při výběru slov podřizují obsah.“ (str. 8) – takto silné tvrzení musí být podloženo citacemi a mnohými důkazy.
- „Jako když při zemětřesení puká země nebo když hory vyrůstají za ohlušujícího rachotu (tohu-bohus).“ (str. 18)
- „Dítě má vše, i když o tom často nemá tušení.“ (str. 22)
- „Vždyť mořský vzduch čistí a slaná voda vyběluje.“ (str. 22)
- „Neboť jsou věci tak nepochopitelné, že možná až po smrti se nám na ně podaří jen na chvíli alespoň pomyslet.“ (str. 23)
- „Často člověk propukne v pláč z tohoto pocitu marnosti a neřešitelnosti situace.“ (str. 42)

- „Za tyto formy se jen pár vyvoleným na setinu okamžiku podaří nahlédnout, ovšem vymanit se z nich nikoli. Rimbaud je snad jedním z nich, kterým se to alespoň na okamžik podařilo.“ (str. 44)

Je naprosto nemožné tyto prohlášení jakkoli obhájit či podložit. V práci by se vůbec vyskytovat neměly. Bez vysvětlení a bohaté ilustrace citacemi působí komicky a závažně znevažují hodnotu práce.

Musím však také zdůraznit, že práce je v základě založená na velmi nešťastné a nadmíru diskutabilní tezi, a to vyloučení formální stránky textu. Jedná se o velký nedostatek, který nemůže zůstat nezmněn. Formální stránka poezie je její naprosto nedílnou součástí. Uveďme několik příkladů, které vyvracejí premisu předložené práce: Terry Eagleton píše ve svém *Úvodu do literární teorie*: „Nejenže neviděli [formalisté] formu jako výraz obsahu, ale postavili dokonce celý vztah na hlavu: obsah je „motivací“ formy, příhodnou příležitostí pro formální cvičení.“ Stačí se také podívat do téměř jakéhokoli Slovníku literární teorie na *dialektiku obsahu a formy* (tento termín se dokonce objevuje u Levého, v jeho díle věnovanému teorii překladu). Ať už se jedná o vztah jednoty, rozpornosti či snad primátu obsahu, forma od něj není oddělitelná. Nezapomeňme na literární teoretiky Jacobsona či Mukařovského a na jejich definici poezie, která je založena na provázanosti a neoddělitelnosti obsahu a formy (R. Jacobson: *Co je poezie*, J. Mukařovský: *Příspěvek k estetice českého verše*).

Práce obsahuje i velmi nejasná přirovnání, která by bylo dobré vysvětlit:

- „Nepotřebuje již ani kotvu, symbol bezpečí, neboť se nebojí plout do rozmanitých končin, kde formy ztrácejí tvar ve světle přítomnosti.“ (str. 22)
- „Překračuje tak rámec svého díla, stejně jako *Opilý koráb* překračuje rámec poezie.“ (str. 51)

Není mi jasné, co chce autorka říci spojením „světlo přítomnosti“. Co se týče citace ze strany 51, rád bych se zeptal, čím báseň překračuje rámec poezie (v nejlepším případě bych dokázal pochopit, že např. báseň v próze překračuje formální rámec poezie)?

Studentka by měla také během obhajoby podložit své tvrzení ze strany 8: „Rimbaud následně nesnese stísněnou formu školní lavice, tak i alexandrín záhy mění za volný verš.“ Bude nutné vysvětlit, co je to volný verš a jestli ho Rimbaud opravdu používal pravidelně.

Stejně tak téměř celá podkapitola 1.2 by potřebovala podložit citacemi z Rimbaudových dopisů či akademických prací. Takto se podkapitolka stává pouhým neakademickým textem, založeným na nepodložené domněnce autorky, dělá dojem novinového článku. Text se navíc místy zdá velmi neobratný, jako např. odstavec o chůzi (str. 11), který se zdá být vytržen z kontextu podkapitoly.

Váženým nedostatkem práce je také samotný autorčin překlad, který v mnoha případech vybočuje ze syntaktických vazeb originálu, převrací tak některé vyjádřené vztahy. Je založen na velmi individuální interpretaci, přestože paní kolegyně tvrdí, že se chce „vcítit do celkového vyznění básnických obrazů“ a plně se věnovat „atmosféře, kterou chtěl básník těmito obrazy vytvořit“. Autorka podřizuje originál básně své představě.

V neposlední řadě pak práce trpí četnými nedostatky v poznámkovém aparátu, kde často chybějí odkazy na stránky. Na straně 18 chybí odkaz k originálu v citaci Chateaubrianda. Doporučuji, aby se autorka pro příště vyvarovala otázek, na které neodpoví: str. 19, 36, 43. Dalším problémem je nesoustavnost přirovnání, které kolegyně naroubovává na svůj text. Jedná se o různé nesourodé příklady z lidské historie, autorka se zabývá Jungem, poté Buddhou, následně Noemem, aniž by tato přirovnání důsledně vysvětlila a propracovala. Dělalí tak dojem namátkou vybraných témat. Bylo by přínosnější a zajímavější si eventuálně vybrat jeden předmět srovnání a tomu se věnovat kontinuálně v celé práci.

Otázky:

Proč jsou překladatelé zmiňováni nesystematicky: jednou se pracuje se dvěma jindy se všemi, vždy v různém pořadí? (např. str. 14, 16, 20, atd.)

Jaký je rozdíl mezi autorem/básníkem a lyrickým subjektem? (Je nutno vzít v potaz texty jako *Qu'est-ce qu'un auteur ?* od Michela Foucaulta a *La mort de l'auteur*, esej, jejíž autorem je Roland Barthes.)

Závěr:

Velmi oceňuji výběr tématu a odhodlanost studentky. Každá takováto snaha je přínosná, obohacuje přehled o dané tématice a otevírá nové úhly pohledu. Avšak výše zmíněné formální a především obsahové nedostatky jsou příliš velké. I přes velké odhodlání autorky, nemohu práci hodnotit jinak než známkou dobře.

Dne 15/08/2016

Mgr. Vojtěch Šarše